

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi  
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm  
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:  
dos. Zaur Məmmədov  
" " 2025-ci il

**Fənn sillabusu**

**İxtisas:** 050310-Muzeşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması (A+B)

**Fakültə:** Tarix-coğrafiya və incəsənət

**Kafedra:** Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

**Fənnin adı:** Səf Təsviri incəsənət tarixi.

**I. Fənn haqqında məlumat:**

(Ali təhsil pilləsinin bakalavr səviyyəsi üçün təsdiq edilmiş 050118– "Təsviri incəsənət müəllimliyi"Dövlət standartları-2014).

**Kodu:** İPFS-B02

**Tədris ili:** I tədris ili (2025-2026) semestr: I

**Tədris yükü:** Cəmi: 240 saat. Auditoriya saati-75 (45 saat mühazirə, 30 saat praktik məşğələ).

**Təhsil forması:** Əyani

**Tədris dili:** Azərbaycan dili

**AKTS üzrə kredit:** 8 kredit

**II.Müəllim haqqında məlumat:**

**Adı, soyadı, elmidərəcəsi:** m.Qənbərov Ağamirzə Cabir oğlu

**Kafedranın ünvanı:** Lənkəran şəhəri., Ə. Məmmədov k.19. 2-ci korpus

**E-mail ünvanı:** qemberov.a60@mail.ru

**III. Təvsiyə olunan dərsliklər, dərs vəsaitləri və metodik vəsaitlər:**

**Əsas ədəbiyyat**

1. Samirə Mir Bağırzadə "İncəsənət tarixi" .Dərslik Bakı -2012.
2. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. Dərslik. Bakı 2010.
3. Sədaqət Səmədova "Mədəniyyətşünaslıq" Dərs vəsaiti Bakı 2010.
4. Azərbaycan incəsənəti Bakı 1993.

**Əlavə ədəbiyyat**

5. Mehtiyev Niyazi Orta əsrlər Azərbaycan estetik mədəniyyəti Bakı 1986
6. R.Əfəndiyev Azərbaycan dekorativ təsviri sənəti Bakı 1976
7. İ.Rəhimli Azərbaycan teatr ensiklopediyası Bakı 2017
8. R.Əfəndiyev Azərbaycan xalq sənəti Bakı 1975

**IV. Prerekvizitlər:** Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

**V. Korekvizitlər:** Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

**VI. Fənnin təsviri və məqsədi:**

Təsviri incəsənət tarixi fənni, incəsənətin bir növü kimi ibtidai-icma quruluşundan, müasir dövrə kimi yaranma və inkişaf prosesini əhatə edir.

Burada təsviri incəsənətin, yaranma və inkişafı, janrları, Qədim dünya, orta əsr, XI-XIX əsr, intibah dövrünün təsviri incəsənətin təhlili öz əksini tapmışdır.

Həmçinin qədim Azərbaycan təsviri incəsənətinin insanın

bədii-estetik zövqünün formalaşmasında müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Fənnin tədrisində məqsəd hər hansı bir humanitar sahədə çalışan mütəxəssis, təsviri sənətə aid bilikləri və şəxsi isdedadlarını inkişaf etdirmək bacarığını, etik və estetik zövqünü daha da təkmilləşdirir.

**VII Davamiyyətə verilən tələblər:**

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

**VIII Qiymətləndirmə:**

Tələbələrə bəliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

**Qiymət meyarları aşağıdakılardır:**

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

*Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)*

| №  | Bal               | Qiymət     |        |
|----|-------------------|------------|--------|
|    |                   | Sözlə      | Hərflə |
| 1. | 91-100            | əla        | A      |
| 2. | 81-90             | çox yaxşı  | B      |
| 3. | 71-80             | yaxşı      | C      |
| 4. | 61-70             | kafi       | D      |
| 5. | 51-60             | qənaətbəxş | E      |
| 6. | 50 və ondan aşağı | qeyri-kafi | F      |

**IX. Davranış qaydalarının pozulması:** Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

**X. Təqvim-mövzu planı: 75 saat (45 saat müəhazirə, 30 saat praktik məşğələ)**

| №   | Keçirilən mövzuların məzmunu                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Müh. | Sem. | Tarix |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------|
| 1.  | Mövzu: Təsviri İncəsənətin yaranması haqqında nəzəriyyələr.<br>Plan: Təsviri sənətin mifologiyası, nəzəriyyələrin məzmunu. Bədii xətt və onun xüsusiyyətləri. Təsviri incəsənətdə forma.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                            | 2    | 2    |       |
| 2.  | Mövzu: Təsviri incəsənətin yaranma tarixi və inkişafı.<br>Plan: Təsviri incəsənətin inkişaf dövrləri. Mezolit (orta daş dövrü,) neolit ( yeni daş dövrü), inus (tunc dövrü).<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                        | 2    | 2    |       |
| 3.  | Mövzu: Təsviri incəsənətin janrları.<br>Plan: Boyakarlıq, qrafika. Heykəltəraşlıq. Dekorativ-tətbiqi sənət.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                                                                                         | 2    | 2    |       |
| 4.  | Mövzu: Qədim dünyada və orta əsrlərin təsviri sənəti.<br>Plan: İbtidai icma incəsənəti. İslam incəsənət tarixi. Misir incəsənəti; Nifertite, İştər darvazası. Qədim yunan incəsənəti; Afina Akropolu. Ərəb xulafəti XIII-XV əsr təsviri incəsənəti.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                 | 2    | 2    |       |
| 5.  | Mənbə: Dekorativ təsviri incəsənət.<br>Plan: Kerameka, saxsı və bədii şüşə. Ağac və daş üzərində oyma. Divar rəsmləri. Boyalarla rəsm.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                                                              | 2    | 2    |       |
| 6.  | Mövzu: XI-XV yüzilliklərdə təsviri incəsənət.<br>Plan: Memarlıq: Naxçıvan memarlıq məktəbi. Yusif Küseyir oğlu türbəsi. Güllüstan türbəsi. Marağada qırmızı və çay gümbəzi.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                         | 4    | 2    |       |
| 7.  | Mövzu: İntibah dövrünün təsviri incəsənət tarixi.<br>Plan: Dövrün təsviri incəsənət dahiləri: Mikelancelo-rəssam-hekəltəraş-memar; Leonardo Davinçi-memar-rəssam-riyaziyyatçı. İtaliya intibah dövrü təsviri incəsənəti.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                            | 4    | 2    |       |
| 8.  | Mövzu: XVII-XX-əsrin təsviri incəsənət tarixi.<br>Plan: XVII əsrdə yeni usullar-Barokko, Klassizm, Fransa klassizmi: Nikola- Pissen – Tankrel, Elmeniya.<br>XVII əsrdə Rokoko, Neoklassizm və romantizm (Fransa).<br>XIX əsrdə realizm, impresionizm, postimpressionizm, modernizm.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5] | 4    | 2    |       |
| 9.  | Mövzu: XX əsrin təsviri incəsənəti.<br>Plan: Kompozisiya. Fərqli üsullarda işləyən rəssam (Pablo Pikasso). Realizmdən rənglərə.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                                                                     | 4    | 2    |       |
| 10. | Mövzu: Orta əsr Şərq təsviri incəsənəti.<br>Plan: Şərq memarlığında dekorativ-tətbiqi sənət motivləri. Şərq ölkələrinin sənətini fərqləndirən başlıca cəhətlər. Şərq ölkələrində şüşə sənəti və bədii oyma.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                         | 2    | 2    |       |
| 11. | Mövzu: Qədim dövrlərdə Azərbaycanda təsviri incəsənət.<br>Plan: Qobustan qaya rəsmləri. Əşya təsvirləri, dulusçuluq, gildən hazırlanmış əşyalar, heyvan rəsmləri. Metal üzərində təsviri işlər.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                     | 4    | 2    |       |
| 12. | Mövzu: Əlyazma kitablarda təsviri incəsənət.<br>Plan: Azərbaycanda əlyazma sənətində təsviri incəsənət. XV əsrdə Təbriz                                                                                                                                                                                        | 4    | 2    |       |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |              |  |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------|--|
|     | miniatür sənəti:Özhər Təbrizi,Mahmud Xəyyam,Məhəmməd Xəyyam təbrizi.Xalçaçılığın inkişafı.                                                                                                                                                                                                                            |              |              |  |
| 13. | Mövzu: Azərbaycanda təsviri incəsənət.<br>Plan: Azərbaycan təsviri incəsənət tarixi.Memarlıq,qayaüstü rəsmlər,daş kitabələr.Milli ornamentlər və naxışlar.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                                                                                                                 | 4            | 2            |  |
| 14  | Mövzu:Təsviri incəsənət tariximizin örnəkləri, Azərbaycançılıq nümunələri kimi.<br>Plan: Təsviri incəsənətin ən qədim nümunələri:Azıx mağarası,Qobustan qaya rəsmləri, tunc dövr təsvirləri (e.ə. 3-cü minillik). Orta əsrlərdə Azərbaycan təsviri sənəti:Gəncə, Beyləqan,Şamaxı,Naxçıvan.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5] | 4            | 2            |  |
| 15. | Mövzu:Müasir dövr təsviri incəsənət.<br>Plan: Təsviri incəsənət bəşəriyyətin misilsiz sərvətidir.Təsviri incəsənətin inkişafı:Tahir Salahov,Togrul Nərimanbəyov,Rasim Babayev,Mikayıl Abdullayev,Arif Hüseynov,Sakit Məmmədov,Arif Əzizov və sair.<br><b>Mənbə:</b> [1;2;3;5]                                         | 1            | 2            |  |
|     | <b>Cəmi: 75 saat</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>45 s.</b> | <b>30 s.</b> |  |

#### XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Öyrənen tanış olur:

təsviri incəsənətin, yaranma və inkişaf tarixi ilə;  
təsviri incəsənət janrları ilə;  
qədim dünya və orta əsr Azərbaycan təsviri incəsənəti ilə;  
ayrı-ayrı dövrlərdə təsviri incəsənət əsərlərinin təhlili xüsusiyyətləri ilə;  
intibah dövründə təsviri incəsənət əsərlərinin təhlili xüsusiyyətləri ilə;  
XX əsrin təsviri incəsənət xüsusiyyətləri ilə;

#### XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Tələbələr:təsviri incəsənətin, yaranma və inkişaf tarixi haqqında məlumat verir;
- Təsviri incəsənət janrlarını fərqləndirir;
- Qədim dünya və orta əsr Azərbaycan təsviri incəsənəti nümunələrini izah edir;
- Ayırı-ayrı dövrlərdə təsviri incəsənət əsərlərinin xarakterik xüsusiyyətlərini təhlil edir;
- İntibah dövründə təsviri incəsənət əsərlərinin xarakterik xüsusiyyətlərinə münasibət bildirir;;
- Təsviri sənətə aid bilikləri və şəxsi isdedadlarını inkişaf etdirir

#### XIII. İmtahan sualları

1. Təsviri sənətin mifologiyası, nəzəriyyələrin məzmunu.
2. Bədii xətt və onun xüsusiyyətləri.
3. Təsviri incəsənətdə forma.
4. Təsviri incəsənətin inkişaf dövrləri.
5. Mezolit (orta daş dövrü,) neolit ( yeni daş dövrü), inus (tunc dövrü).
6. Boyakarlıq,qrafika.Heykəltəraşlıq.Dekorativ–tətbiqi sənət.
7. İbtidai icma incəsənəti.
8. İslam incəsənət tarixi.
9. Misir incəsənəti; Nifertite, İştər darvazası.
10. Qədim yunan incəsənəti; Afina Akropolu.
11. Ərəb xulafəti XIII-XV əsr təsviri incəsənəti.
12. Kerameka,saxsı və bədii şüşə.
13. Ağac və daş üzərində oyma.
14. Divar rəsmləri.Boyalarla rəsm.
15. Memarlıq:Naxçıvan memarlıq məktəbi.
16. Yusif Küseyir oğlu türbəsi.Gülüstən türbəsi.
17. Marağada qırmızı və çay gümbəzi.
18. Dövrün təsviri incəsənət dahiləri: Mikelancelo-rəssam-hekəltəraş-memar
19. Leonardo Davinçi-memar-rəssam-riyaziyyatçı.
20. İtaliya intibah dövrü təsviri incəsənəti.
21. XVII əsrdə yeni üsullar-Barokko,Klassizm
22. Fransa klassizmi: Nikola- Pissen – Tankrel, Elmeniya.
23. XVII əsrdə Rokoko, Neoklassizm və romantizm (Fransa).
24. XIX əsrdə realizm, impersionizm, postipersionizm, modernizem.
25. Kompozisiya.
26. Fərqli üsullarda işləyən rəssam (Pablo Pikasso).Realizmdən rənglərə.
27. Şərq memarlığında dekorativ–tətbiqi sənət motivləri.
28. Şərq ölkələrinin sənətini fərqləndirən başlıca cəhətlər.
29. Şərq ölkələrində şüşə sənəti və bədii oyma.
30. Qobustan qaya rəsmləri.
31. Əşya təsvirləri,dulusçuluq,gildən hazırlanmış əşyalar,heyvan rəsmləri.
32. Metal üzərində təsviri işlər.
33. Azərbaycanda əlyazma sənətində təsviri incəsənət.

34. XV əsrdə Təbriz miniatur sənəti: Əzhər Təbrizi, Mahmud Xəyyam, Məhəmməd Xəyyam təbrizi.
35. Xalçaçılığın inkişafı.
36. Azərbaycan təsviri incəsənət tarixi.
37. Memarlıq, qayaüstü rəsmlər, daş kitəblər.
38. Milli ornamentlər və naxışlar.
39. Təsviri incəsənətin ən qədim nümunələri: Azıx mağarası, Qobustan qaya rəsmləri, tunc dövr təsvirləri (e.ə. 3-cü minillik).
40. Orta əsrlərdə Azərbaycan təsviri sənəti: Gəncə, Beyləqan, Şamaxı, Naxçıvan.

#### **XIV. Kollektiv sualları**

##### **I Kollektiv sualları**

1. Təsviri sənətin mifologiyası, nəzəriyyələrin məzmunu.
2. Bədii xətt və onun xüsusiyyətləri.
3. Təsviri incəsənətdə forma.
4. Təsviri incəsənətin inkişaf dövrləri.
5. Mezoit (orta daş dövrü), neolit (yeni daş dövrü), inus (tunc dövrü).
6. Boyakarlıq, qrafika. Heykəltəraşlıq. Dekorativ-tətbiqi sənət.
7. İbtidai icma incəsənəti.
8. İslam incəsənət tarixi.
9. Misir incəsənəti; Nifertite, İştər darvazası.
10. Qədim yunan incəsənəti; Afina Akropolu.
11. Ərəb xulafəti XIII-XV əsr təsviri incəsənəti.
12. Kerameka, saxsı və bədii şüşə.
13. Ağac və daş üzərində oyma.
14. Divar rəsmləri. Boyalarla rəsm.
15. Memarlıq: Naxçıvan memarlıq məktəbi.

##### **II Kollektiv sualları**

1. Yusif Küseyir oğlu türbəsi. Gülistan türbəsi.
2. Marağada qırmızı və çay gümbəzi.
3. Dövrün təsviri incəsənət dahiləri: Mikelandelo-rəssam-hekəltərəş-memar;
4. Leonardo Davinçi-memar-rəssam-riyaziyyatçı.
5. İtaliya intibah dövrü təsviri incəsənəti.
6. XVII əsrdə yeni üsullar-Barokko, Klassizm
7. Fransa klassizmi: Nikola- Pissen – Tankrel, Elmeniya.
8. XVII əsrdə Rokoko, Neoklassizm və romantizm (Fransa).
9. XIX əsrdə realizm, impersionizm, postimpersionizm, modernizem.
10. Kompozisiya.
11. Fərqli üsullarda işləyən rəssam (Pablo Pikasso). Realizmdən rənglərə.
12. Şərq memarlığında dekorativ-tətbiqi sənət motivləri.
13. Şərq ölkələrinin sənətini fərqləndirən başlıca cəhətlər.
14. Şərq ölkələrində şüşə sənəti və bədii oyma.
15. Qobustan qaya rəsmləri.

***Sif Təsviri incəsənət tarixi fənninin sillabusu 050310-“Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması” ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Pedaqogika, psixologiya və incəsənət” kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.***

Fənn müəllimi:

m. A.C.Qənbərov

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev